

МУНІЦИПАЛЬНЕ ФІНАНСУВАННЯ ПЕРЕХОДУ ДО НОВОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ПОЛІТИКИ НІМЕЧЧИНИ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ПІДТРИМКИ

РЕЗЮМЕ

Окрім питання дефіциту кваліфікованих кадрів, центральною темою для муніципалітетів є саме фінансування переходу до нової енергетичної політики. Обидва чинники є вкрай необхідними та тісно пов'язаними між собою. Низка адміністративних структур, які покликані сприяти новій енергетичній політиці, реалізують грантові проекти або самі утримуються за рахунок проектних коштів. Кваліфіковані кадри необхідні для залучення відповідних коштів, і ці ж кваліфіковані кадри регулярно фінансуються саме за рахунок цих коштів. Відповідно, цілком логічно, що в проекті «Перехід до нової енергетичної політики: Місто-партнер 3.0» (EWPS 3.0), який фінансується Міністерством закордонних справ Німеччини, постало питання про можливість фінансування та підтримки для муніципалітетів. Цей випуск RENEWS Paper значною мірою базується на досвіді останніх років роботи над проектом, а також на результатах цифрової платформи для обміну досвідом між містами-партнерами щодо програм фінансування ЄС, проведеного в межах проекту; зокрема, йдеться про такі програми, як Horizon Europe, The New European Bauhaus Facility, LIFE, Interreg, а також Фонд фахівців для муніципальних партнерств у всьому світі.

АВТОР:

Dominik Enkelmann

Foto © aee

ЗА ПІДТРИМКИ

Federal Foreign Office

У СПІВПРАЦІ З

RENEWABLE
ENERGY
AGENCY

ПОТОЧНИЙ СТАН СПРАВ

Обмежені бюджети муніципалітетів є темою, що постійно повторюється в таких проєктах, як EWPS 3.0 або Huckepack¹. Щоб просувати перехід до нової енергетичної політики, їм потрібна підтримка у вигляді програм фінансування. Це стосується і міст-партнерів проєкту EWPS 3.0: Штутгарта та Бельці, Грайфсвальда та Горажде, Дюссельдорфа та Чернівців, а також Гоерсверди та Нововолинська.

Наприклад, саксонське місто Гоерсверда, отримує значну підтримку в процесі трансформації регіону Луїція (Lausitz) за рахунок фінансування Федерального відомства економіки та експортного контролю (BAFA) в рамках програми STARK (Зміцнення динаміки трансформації та оновлення в гірничодобувних регіонах і на територіях розташування вугільних електростанцій). Так, нині Вільна держава Саксонія отримує підтримку в розмірі 458,64 мільйона євро, в той час як Луїцицький басейн – 313,04 мільйона євро, а Середньонімецький басейн – ще 145,6 мільйона євро. Це приносить користь і місту Гоерсверда. Окрім подальших коштів за програмою STARK, муніципалітет наразі також подає заявки на два конкурси (Calls) від Фонду справедливого переходу (Just Transition Fund). Втім, тривалі терміни опрацювання та короткі вікна подання заявок на фоні високих вимог ускладнюють процес подання заявок для міста. До того ж за заявами представників адміністрації міста, рівень фінансування буде не таким високим, як було оголошено спочатку. Хоча міська адміністрація розраховувала на 70 відсотків, нині цей показник становить лише 45 відсотків. Загалом усі муніципальні комунальні підприємства, а також органи місцевого самоврядування потребують підтримки у відмові від викопного палива свого енергопостачання. Без субвенцій ці проєкти навряд чи є фінансово доцільними. Окупність інвестицій (Return of Investment) часто настає тільки у віддаленому майбутньому, або ж витрати доводиться перекладати на плечі громадян та громадянок.

Саме тому місто Гоерсверда, як і багато інших муніципалітетів, також залежить від альтернативних концепцій фінансування, як-от грантових проєктів. Муніципальні комунальні підприємства зазвичай забезпечують значну частину громадських послуг у громаді, а тому не мають змоги накопичувати власні кошти або резерви. Цих ресурсів бракує для проєктів, які наразі є нагальними. Для міста також важливо забезпечити кошти на планування, наприклад, для підготовки до розбудови мережі співробітництва тощо. Лукас Мільберт, відповідальний виконавець із питань співробітництва у сфері муніципального розвитку в столиці землі Дюссельдорф та партнер проєкту EWPS 3.0, додатково зазначає:

«Проєкти у сфері відновлюваних джерел енергії та енергоефективності потребують високих початкових інвестицій. Через те, що ці інвестиції окупаються тільки через багато років (навіть десятиліть, залежно від виду інвестицій), високі початкові інвестиції з тривалим періодом окупності можуть перешкоджати економічно доцільним процесам переходу до нової енергетичної політики Німеччини».

¹ www.unendlich-viel-energie.de/projekte/projektarchiv/huckepack-prinzip

Українські партнери у межах проєкту EWPS 3.0 стикаються також із додатковим викликом – російською загарбницькою війною. Місто Чернівці формулює це таким чином:

«Військова агресія Росії завдала значної шкоди енергетичній інфраструктурі України. Постійні атаки на електростанції та електромережі є серйозним викликом для стабільного енергопостачання. За таких умов розвиток децентралізованого виробництва енергії та встановлення приватних сонячних електростанцій (СЕС) стають не тільки економічним рішенням, але й питанням енергетичної безпеки та незалежності».

На європейському рівні діє низка програм, які надають фінансову підтримку муніципалітетам у досягненні Цілей сталого розвитку (Sustainable Development Goals) та співпраці у межах міжнародних партнерств. У цій статті ми зосереджуємося насамперед на таких програмах фінансування, як-от Horizon Europe, The New European Bauhaus Facility, LIFE та Interreg. Стаття завершується оглядом Фонду фахівців для муніципальних партнерств у всьому світі, який підтримує муніципалітети не фінансовими, а скоріше кадровими ресурсами, і таким чином замикає коло, повертаючись до потреби у кваліфікованих фахівцях для переходу до нової енергетичної політики Німеччини.

ПРОГРАМА HORIZON EUROPE

Horizon Europe (HE) – це центральна програма ЄС із фінансування наукових досліджень та інновацій. На період із 2021 по 2027 роки було виділено та продовжує виділятися бюджет у розмірі 95,5 мільярдів євро. Метою є пошук рішень для подолання глобальних викликів, а також зміцнення та забезпечення технологічної незалежності Європи. У межах цієї програми до 2030 року в межах різних місіях мають бути досягнуті чіткі та вимірювані цілі у транс- та міждисциплінарних проєктах за підтримки національних урядів. Наразі тривають п'ять місій за такими тематичними напрямками: Адаптація до зміни клімату, Міста, Подолання раку, Океани та вода, а також Ґрунт. Таким чином, зміна клімату та перехід до нової енергетичної політики також належать до тем, на яких Європейська Комісія зосереджує свою увагу через окремі цільові конкурси (Calls). «Програма підтримує співпрацю між науковими установами, промисловістю та суспільством у Європі, а подекуди й за її межами. Важливою умовою є те, щоб у кожному проєкті брали участь партнери принаймні з трьох країн ЄС. Виняток стосується асоційованих країн програми Horizon Europe, до яких належать також країни-кандидати на вступ до ЄС. Це означає, що міста-партнери проєкту EWPS 3.0 в Україні, Боснії і Герцеговині, Республіці Молдова та Німеччині можуть брати участь у програмі та отримувати від неї користь. Національні контактні пункти (НКП – National Contact Points) налагоджують зв'язок між зацікавленими інституціями, міністерствами та Єврокомісією, а також надають безоплатну підтримку в розробленні проєктної ідеї, поданні заявки та подальшій реалізації проєкту. Це відбувається шляхом проведення інформаційних заходів, вебінарів, інформаційних розсилок та інших інформаційних матеріалів. Для участі у програмах HE необхідна реєстрація на платформі місії NetZeroCities. Це, своєю чергою, відкриває доступ до ресурсів

та інструментів, об'єднує міста між собою та сприяє взаємному навчанню за принципом «рівний – рівному» (peer-to-peer-learning). Доступ до платформи також можливий без безпосередньої участі в програмах.

Що стосується попередніх цілей проекту EWPS, то місії Адаптація до зміни клімату та Міста, які об'єднані в рамках національного контактного пункту (НКП) «Клімат, енергія, мобільність» (Climate, Energy, Mobility), є найбільш актуальними орієнтирами для майбутнього фінансування. Особлива увага при цьому приділяється місії ЄС «Кліматично нейтральні та розумні міста» (Climate-Neutral & Smart Cities). Мета полягає в тому, щоб до 2030 року створити принаймні 100 кліматично нейтральних та розумних міст, які, крім того, будуть слугувати містами-маяками та інноваційними центрами, так щоб до 2050 року всі інші європейські міста також стали кліматично нейтральними. На практиці це може виглядати так: два міста беруть участь у проекті як еталонні муніципалітети, тоді як три інші можуть долучитися пізніше, переймаючи їхній досвід. Протягом останніх років це вже було реалізовано у межах трьох-чотирьох конкурсів щороку, а у 2026 та 2027 роках також заплановано кілька конкурсів із визначеними тематичними напрямками та цілями. Так, у найближчі роки основна увага буде зосереджена на енергоефективному транспорті, сталому житлі та міських енергетичних системах. Кінцевий термін подання заявок на конкурс у 2026 році (Call 2026) – 8 жовтня 2026 року; планується профінансувати десять проектів на загальну суму 85,5 мільйонів євро. Рекомендується завчасно розпочати підготовку до можливого подання заявки. Заявки на конкурс можна подавати з 4 лютого 2026 року.

ПРОГРАМА THE NEW EUROPEAN BAUHAUS FACILITY

Ще однією програмою фінансування є The New European Bauhaus Facility (NEB), яка спрямована на сприяння місцевій трансформації житлових мікрорайонів шляхом поєднання сталості, соціальної інклюзії та естетики. Програма реалізується за допомогою низових ініціатив, науково-дослідних та інноваційних проектів, вручення премій та спільних ініціатив громади. Програма покликана вийти за межі звичайного інструменту фінансування, інтегруючи концепцію колективної взаємодії та спільноти. В основі цієї ініціативи пріоритетними є три принципи: спільність, сталість та естетичність. Так, передбачається, що завдяки залученню громадян та громадянок від самого початку будуть створені сталі та відновлювані, а також естетично привабливі та змістовні простори. Фонд NEB-Facility як інструмент фінансування підтримує цю ініціативу, виділяючи кошти щорічно з 2025 по 2027 роки. У такий спосіб надається фінансова підтримка трансформації житлових мікрорайонів. Вона охоплює повний цикл реалізації проекту – від наукових досліджень до практичного розгортання та масштабування. Крім того, ініціатива NEB налагоджує зв'язок між партнерами, надає доступ до інформаційних матеріалів та організовує щорічні заходи, як-от фестиваль NEB. Загалом програму New European Bauhaus Facility можна розділити на два компоненти: дослідження та інновації (R&I), а також розгортання (Roll-Out). Компонент «Дослідження та інновації» (R&I) фінансується в обсязі 120 мільйонів євро на рік за програмою Horizon Europe і має на меті об'єднати «зелену» трансформацію, соціальну інклюзію та місцеву демократію, інтегрувати економіку замкненого циклу

та відновлювальні підходи на практиці, а також розробити інноваційні моделі для трансформації житлових мікрорайонів. Компонент розгортання (Roll-Out) забезпечується змішаним фінансуванням – із фондів ЄС, національних та приватних джерел, підтримуючи місцеві органи влади, фінансуючи інновації та реновації, а також сприяючи розбудові компетенцій. Для успішного подання заявки на проекти NEB Facility необхідно виконати певні умови. Проєкт має відповідати цінностям інклюзивності, сталості та естетики; він має об'єднувати зусилля фахівців із різних галузей та практичний досвід громади, фокусуватися на конкретній локації або житловому мікрорайоні (міському, приміському, сільському); навколо хабу NEB має бути налагоджена активна співпраця із залученням місцевого населення до процесу. Бюджет конкурсів на 2026 рік становить 101,9 мільйона євро; вони охоплюють дев'ять тем за трьома напрямками. Прийом заявок розпочинається 5 травня 2026 року та завершується 1 грудня 2026 року.

ПРОГРАМА LIFE CLEAN ENERGY TRANSITION (CET)

Програма фінансування LIFE (L'Instrument Financier pour l'Environnement) – це фінансовий інструмент ЄС для довкілля, захисту клімату та інновацій у сфері відновлюваних джерел енергії. Вона була вперше запроваджена з 2014 по 2020 роки та була відновлена з 2021 по 2027 роки. Відповідно до статті 3 Регламенту ЄС 2021/793 програма LIFE «спрямована на досягнення справедливого переходу до сталого, циклічного, енергоефективного, заснованого на відновлюваних джерелах енергії, кліматично нейтрального та стійкого до кліматичних змін економічного устрою, а також захисту, відновленню та поліпшенню якості довкілля, включно з повітрям, водою та ґрунтом, а також на охорону здоров'я та стимулювання й зупинку втрати біологічного різноманіття [...]».²

На весь період з 2021 по 2027 роки передбачено загальний бюджет у розмірі 5,43 мільярда євро. Програма поділяється на два напрями – «Довкілля» та «Захист клімату», і кожен із них охоплює дві підпрограми: «Природа і біорізноманіття» (NAT) та «Економіка замкненого циклу і якість життя» (ENV) у напрямі «Довкілля», а також «Пом'якшення та адаптація до зміни клімату» (CLIMA) та «Перехід до чистої енергії» (CET) у напрямку «Захист клімату». Національним контактним пунктом для підпрограми CET є проєктна організація «Jülich», у той час як керівництво усіма іншими програмами здійснюється федеральним консультативним центром програми LIFE – ZUG (Майбутнє, Довкілля, Суспільство). Всі інші національні контактні пункти також можна переглянути на сайті Європейської Комісії³. Фінансовані проєкти мають займатися розробкою інноваційних методів та підходів для подолання викликів, зумовлених зміною клімату, допомагати у реалізації планів та стратегій, висвітлювати приклади найкращих практик та зміни в поведінці, а також сприяти широкому впровадженню успішних підходів. Таким чином передбачається підтримка розроблення, моніторингу та реалізації екологічних та кліматичних проєктів ЄС. На відміну від значно масштабнішої програми фінансування Horizon Europe, програма LIFE не передбачає фінансування дослідницьких проєктів. Подавати заявки на отримання фінансування можуть усі юридичні особи з держав-членів ЄС, а також країн, що співпрацюють із програмою LIFE. Хоча перелік асоційованих країн відрізняється від переліку країн програми

² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/?uri=CELEX:32021R0783>

³ https://cinea.ec.europa.eu/programmes/life/history-life/life-contacts/european-national-contact-points_en

Horizon Europe, він все ж охоплює країни-партнери EWPS, зокрема Україну та Республіку Молдову. Конкурси на решту років – 2026 та 2027 – будуть оголошені орієнтовно у квітні кожного року та завершуються приблизно у вересні. Приблизно через дев'ять місяців після завершення терміну подання заявок мають розпочатися обрані проекти.

Для мініципалітетів-партнерів EWPS особливо актуальною виявилася підпрограма CET із загальним бюджетом близько одного мільярда євро на період з 2021 по 2027 роки. Під назвою «Перехід до чистої енергії» (Clean Energy Transition) проекти фінансуються ще з 2003 року: спочатку з 2003 по 2013 роки в межах програми Intelligent Energy Europe, а з 2014 по 2020 роки – у програмі Horizon 2020. Під егідою LIFE з 2021 року проекти на тему переходу до чистої енергії співфінансуються ЄС у розмірі до 95 відсотків. Проекти мають бути розроблені на засадах співпраці та формуватися консорціумом щонайменше з трьох партнерів із різних країн-учасниць проекту. З цією метою програма поділена на кілька напрямів діяльності, у межах яких щорічно фінансується кілька проектів. Як посібник для подання заявок щороку випускається докладний документ «Call for Proposals» у форматі PDF, щоб забезпечити зацікавленим сторонам повний огляд вимог.

INTERREG – ЄВРОПЕЙСЬКЕ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО (ETZ)

Під егідою Interreg, також відомою як Європейське територіальне співробітництво (ETZ), Європейський Союз уже понад 30 років підтримує транскордонне співробітництво між містами та регіонами. Основна увага приділяється питанням енергетики та зміни клімату, захисту довкілля та ресурсів, ринку праці та соціальних питань, а також транспорту. На період з 2021 по 2027 роки у межах Interreg передбачено вісім мільярдів євро, розподілених між 86 програмами. Interreg фінансує до 80 відсотків вартості проектів, тоді як решту коштів необхідно профінансувати самостійно. Interreg поділяється на чотири напрями діяльності – від А до D. Напрямок А підтримує транскордонне співробітництво та сприяння регіональному розвитку між сусідніми регіонами, що мають спільні сухопутні та морські кордони. Напрямок діяльності В відповідає за транснаціональне співробітництво між національними, регіональними та муніципальними партнерами у транснаціональних просторах співробітництва або морських басейнах. У напрямі діяльності С підтримується міжрегіональне співробітництво. Основна увага приділяється мережам співпраці та обміну досвідом. Напрямок діяльності D охоплює співробітництво між регіонами на географічній периферії ЄС. Умови подання заявок різняться залежно від напрямку. Однак, у центрі уваги завжди перебуває співпраця з іншими муніципалітетами, яка має бути чітко визначена вже на етапі подання заявки між провідним партнером (Lead Partner) та іншими партнерами. Відкриті конкурси на окремі програми Interreg можна переглянути на сайті⁴. На початковому етапі особливо важливими є перевірка програмного регіону та пріоритетів фінансування, чітке структурування проєктної ідеї та пошук партнерів. Надалі заявка має розроблятися спільно та охоплювати цілі, пакети робочих завдань та план фінансування. Провідний партнер бере на себе головну роль та подає заявку на проєкт. Для отримання консультацій доступні національні контактні пункти.

⁴ <https://interreg.eu/calls-for-projects/>

Партнер проекту EWPS 3.0 – місто Чернівці – наразі бере участь одразу у двох проектах у двох напрямках діяльності програми Interreg. У рамках програми Interreg Europe 2021-2027 за напрямом діяльності В було підтримано проект «IN MOBILITY – Зменшення бідності мобільності в міських районах». Проект об'єднує партнерів із чотирьох регіонів та п'яти міст з усіх п'яти зон програми Interreg Europe 2021-2027. Вони представляють Італію, Грецію, Польщу, Румунію, Бельгію, Нідерланди, Латвію, Сербію та Україну в особі міста Чернівці. Проект триватиме з 1 травня 2025 року по 31 липня 2029 року. Метою міста Чернівці є створення більш ефективної, інклюзивної та екологічно чистої транспортної системи, яка підвищить якість життя, зменшить навантаження на довкілля та сприятиме сталому розвитку громади. У межах проекту планується розробити «дорожню карту» сталого розвитку мобільності до 2030 року. Проект PARKS – Спільні заходи заради сталого та обізнаного управління (Participatory Actions for Resilient and Knowledgeable Stewardship) є частиною міжрегіональної програми URBACT від Interreg (напрямок діяльності С). У цьому проекті місто Чернівці співпрацює з партнерами з Італії, Угорщини, Португалії, Болгарії, Іспанії та Ірландії. Проект триватиме з 1 листопада 2025 року по 30 квітня 2028 року та має на меті розвиток міських зелених зон задля сприяння сталому розвитку міста, підвищенню якості довкілля, популяризації біорізноманіття та поліпшення добробуту мешканців та мешканок громади.

ФОНД ФАХІВЦІВ ДЛЯ МУНІЦИПАЛЬНИХ ПАРТНЕРСТВ У ВСЬОМУ СВІТІ

Для обміну кваліфікованими кадрами Німецьким товариством міжнародного співробітництва (GIZ) та установою Engagement Global, зокрема її підрозділом – Сервісною службою «Муніципалітети в єдиному світі» (SKEW), від імені Федерального міністерства економічного співробітництва та розвитку (BMZ) був заснований «Фонд фахівців для муніципальних партнерств у всьому світі». Фонд передбачає не фінансування, а залучення фахівців/фахівчинь та експертів/експерток. У рамках програми муніципальні експерти/експертки або фахівці/фахівчині з питань розвитку направляються до міст-партнерів, сприяючи цим розробці проектів та зміцненню муніципальних партнерств. Партнерства можуть бути як інституціоналізованими співдружностями міст-побратимів, так і ґрунтуватися на досвіді попередньої проектної співпраці. Ці партнерства завжди об'єднують один німецький муніципалітет та одну громаду за кордоном. Остання може бути розташована як у Європі, так і за її межами. Втім, більшість направлених експертів/експерток та запланованих місій припадає на африканський континент та Україну. При цьому завдання експертів та експерток полягає, зокрема, у консультуванні муніципалітета-партнера з технічних та стратегічних питань, а також у розбудові мереж співпраці. Цілі передбачають насамперед зміцнення муніципальних послуг та забезпечення самоврядування, розробка конкретних рішень для подолання викликів, консультування щодо можливостей фінансування, а також у сфері управління проектами та їх впровадження, розбудова спільних партнерських ініціатив та розширення мереж співпраці, тобто будівництво «мостів» та створення сталої основи та структур для подальшого співробітництва. Це має зміцнити як громаду-партнера, так і саме партнерство в довгостроковій перспективі. З цією метою експерти та експертки укладають контракт із приймаючою громадою та отримують заробітну плату, яка повністю фінансується коштом Фонду фахівців. Також цілеспрямовано підтримується обмін досвідом між

залученими експертами та експертками шляхом проведення відповідних заходів. Метою програми є пропозиція та оплата конкурентної заробітної плати за одночасної підтримки Цілей сталого розвитку ООН (UN Sustainable Development Goals). Конкретним прикладом є партнерство між містами Карлсруе та Вінницею, Україна, задля зміцнення стійкості міст, адже обидва міста прагнуть оновити плани міського розвитку, що досі ґрунтуються на документах, створених ще до пандемії Covid-19 та російської загарбницької війни. Також інші німецькі муніципалітети встановили партнерські відносини з українськими містами задля зміцнення економічного розвитку та місцевої інфраструктури або розширення пропозицій із підвищення кваліфікації.

Щоб долучитися до програми, обом громадам-партнерам слід підготувати заяву про зацікавленість обсягом приблизно три сторінки, в якій необхідно надати первинні відповіді щодо цілей та попереднього досвіду. Ця заява поки не має юридичної сили. Після цього команда Фонду фахівців надає зацікавленим партнерам консультації щодо конкретизації цілей, визначення показників ефективності, формування пакетів робочих завдань та укладання профілю експерта або експертки. Згодом може розпочатися процес добору фахівців, які проходять адаптацію (Onboarding) в обох муніципалітетах і після цього зараховуються до штату. Під час виконання місії експертам та експерткам надається підтримка у формі мережевих заходів, візитів, телефонного обміну досвідом та загальних консультацій.

СТИСЛИЙ ВИКЛАД

Існує низка програм фінансування та проектів, за допомогою яких можна прискорити перехід до нової енергетичної політики. Центральною проблемою тут є не стільки кількість можливостей фінансування, скільки бюрократичне навантаження, з яким стикаються муніципалітети під час пошуку, перевірки та подання заявок на такі проекти. Через фінансовий тиск у часи дефіциту бюджетних коштів дедалі більше муніципалітетів звертаються за програмами фінансування. Перевантаженість програм та низькі шанси на успіх були наскрізною темою протягом усього періоду дії проекту EWPS 3.0. Кожна заявка передбачає залучення персоналу, фінансування якого також необхідно забезпечити. Відсутність знань англійської мови в муніципалітетах-партнерах в Україні та, наприклад, у Республіці Молдова є додатковим бар'єром. Таким чином, подібні заявки є серйозною перешкодою, особливо для невеликих муніципалітетів. Крім того, деякі муніципалітети надто малі для певних програм фінансування як таких. Тривалі та складні цикли подання заявок та апікаційних процедур потребують значних кадрових ресурсів без жодної впевненості у позитивному результаті, адже шанси на успіх часто становлять менш як десять відсотків. Саме тому Лукас Мільберт з адміністрації столиці землі Дюссельдорф виступає за усунення бюрократичних бар'єрів у програмах фінансування на земельному, федеральному та рівні ЄС, а також за надійні правові рамкові умови, які сприятимуть малоризиковим та довгостроковим інвестиціям у відновлювані джерела енергії та заходи з енергоефективності. Зокрема, низькі витрати на фінансування спрямовані на зниження ризику для муніципалітетів. Скорочені та спрощені апікаційні процедури, а також постійне фінансування могли б полегшити містам та громадам фінансування переходу до нової енергетичної політики. Створення Німецького фонду клімату та трансформації – це вагомий крок до розв'язання цієї проблеми.

Foto © aee